

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДЕМ'ЯНЮК ВІКТОР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 377.1: 371.134

**ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ ЦІННІСНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Handwritten signature of V. Dem'ianuk in black ink, consisting of stylized cursive letters and a horizontal line at the end.

Рівне – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Рівненському державному гуманітарному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
ПЕЛЕХ Юрій Володимирович,
Рівненський державний гуманітарний університет,
проректор з науково-педагогічної та
навчально-методичної роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
АРТЮШИНА Марина Віталіївна,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
завідувач кафедри педагогіки та психології;

кандидат педагогічних наук
ПЛЕВИЧ Оксана Анатоліївна,
Ірпінський державний коледж економіки та права,
директор.

Захист відбудеться 07 листопада 2019 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 47.053.01 в Рівненському державному гуманітарному університеті за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Степана Бандери, 12.

Із дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету (33000, м. Рівне, вул. Пластова, 31).

Автореферат розіслано 07 жовтня 2019 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. А. Гудовсек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процес розбудови української держави вимагає докорінної зміни багатьох ланок суспільного життя, серед яких важливе місце належить системі освіти. Закладена в стратегії й тактиці модернізації суспільного життя нації орієнтація сучасної професійної освіти на виховання висококваліфікованих фахівців різних сфер діяльності передбачає не тільки ретельну фахову підготовку студента шляхом надання певного обсягу знань, а й його становлення та розвиток як високоосвіченої особистості із професійним мисленням, сформованою мотивацією до самонавчання й самоактуалізації, а також із широким світоглядом та індивідуальним усвідомленням значення загальнолюдських норм і ціннісно-сміслової сфери.

Увиразнює потребу цілеспрямованого формування необхідного рівня ціннісно-сміслової сфери майбутнього фахівця заміна традиційних форм навчання новітніми освітніми технологіями в руслі набуття системою освіти гуманоцентричного виміру, за якого в центрі освітнього процесу постає студент, розвиток його природних здібностей, мотивація до майбутньої професійної діяльності й оцінювання власних досягнень.

Сучасні вимоги до організації освітнього процесу спроектовані на низку відображених у державних документах України – законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» (2013), «Концепції розвитку професійно-технічної освіти в Україні» (2018) та ін. – завдань зі створення умов для постійного підвищення освітнього та кваліфікаційного рівнів фахівців, оновлення їхніх професійних і загальноосвітніх знань, збагачення духовного й інтелектуального потенціалу суспільства тощо.

Формування та розвиток ціннісно-сміслової сфери майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку є і рушійним чинником, і індикатором функціонування та дієвості вищезазначених умов.

Проблему підготовки майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку достатньо ґрунтовно осмислено українськими та закордонними вченими, зокрема підготовку фахівців економічного профілю до професійної діяльності, теоретичні підходи до вибору змісту професійної (економічної) освіти вивчали М. Євтух, Т. Задорожня, Є. Іванченко, В. Ковальчук, М. Левочко, О. Левчук, І. Міщенко, Н. Ничкало, Л. Отрощенко, Ю. Пелех, К. Румянцева, О. Резунова, Н. Самарук, Л. Служинська й ін.; підготовку економістів у ЗВО I–II рівнів акредитації – Р. Бужикова (педагогічні технології професійно орієнтованого навчання студентів), С. Вітер (формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки), Н. Житник (організаційно-педагогічні умови підготовки бакалаврів економіки), В. Крижанівська (методичні особливості впровадження особистісно зорієнтованих технологій), О. Токарчук (професійна математична компетентність економістів) та ін.; формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності – Л. Потапкіна (до інноваційної професійної діяльності), В. Різник (до професійної діяльності в процесі вивчення спеціальних дисциплін),

В. Стасюк (дослідження компонентів професійної готовності майбутнього економіста в економічній освіті) та ін.

Питання формування професійних цінностей у студентів економічних спеціальностей також виступали предметом розгляду в контексті їхнього загального професійного становлення (В. Зінченко, В. Пархоменко, О. Селеверстова, М. Телепа, Н. Твезезовська, Л. Філіпова й ін.); формування професійної культури (Г. Гуціна, Н. Капітонова, Л. Хомяк, Г. Чайка та ін.) та професійної компетентності (Л. Воропаєва, О. Жилкіна, М. Радченко та ін.).

Попри значний пласт напрацювань, серед наведених наукових розробок немає комплексних досліджень із проблеми формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

На ґрунті аналізу психолого-педагогічної літератури та практичного стану сформованості у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій виявлено суперечності їхньої професійної підготовки між:

- потребою суспільства у спеціалістах із бухгалтерського обліку зі сформованою системою усвідомлених професійно-ціннісних орієнтацій і реальним станом орієнтації студентів на професійні цінності у процесі фахової підготовки в коледжі;

- можливостями ціннісного змісту професійно-орієнтованих навчальних дисциплін і недостатнім рівнем використання останнього в освітньому процесі економічних коледжів, а також мотивації студентів щодо його освоєння;

- потребою суспільства в сучасних фахівцях обліково-економічного профілю зі сформованою системою усвідомлених професійно-ціннісних орієнтацій та відсутністю науково обґрунтованих педагогічних умов і науково-методичного інструментарію їхньої підготовки.

З огляду на актуальність проблеми на сучасному етапі розвитку українського суспільства, значущості її розв'язання для теорії і практики педагогічної освіти обрано тему дослідження **«Формування у майбутніх спеціалістів з бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної теми «Теоретико-методичні засади становлення та розвитку аксіопедагогіки на сучасному етапі гуманізації системи освіти України» кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету (державний реєстраційний номер № 0118U006318). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 1 від 28 січня 2016 р.) і узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні при НАПН України (протокол № 4 від 25 вересня 2018 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити дієвість педагогічних умов реалізації моделі формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

Для досягнення мети дослідження передбачено розв'язати такі **завдання**:

1. На основі аналізу філософської, психологічної та науково-педагогічної літератури визначити особливості та засадничі підходи й передумови формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

2. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування у майбутніх спеціалістів з бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

3. Для встановлення ефективності рівня сформованості у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці виокремити компоненти, конкретизувати критерії, показники та схарактеризувати відповідні рівні.

4. Розробити й експериментально перевірити у взаємозв'язку із педагогічними умовами модель формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку в умовах формування ціннісних професійних орієнтацій.

Предмет дослідження – педагогічні умови та ефективність моделі формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

Методи дослідження: *теоретичні* (вивчення й аналіз вітчизняної та зарубіжної філософської, психолого-педагогічної літератури з аксіологічної проблематики) – для уточнення сутності підсистеми дефініцій, які розкривають специфіку професійно-ціннісних орієнтацій фахівців обліково-економічного профілю; *діагностичні* (анкетування, бесіди, спостереження, ранжирування – методики Ш. Шварца та М. Яницького) – для виявлення реального стану сформованості у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці; *прогностичні* (моделювання, експертні оцінки, узагальнення незалежних характеристик) – для простеження особливостей, обґрунтування моделі та визначення педагогічних умов формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці; *педагогічного експерименту* (констатувальний, формувальний, контрольний) – для перевірки ефективності моделі та педагогічних умов формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці; *статистичної й аналітичної обробки даних* – для обробки результатів експериментального дослідження та перевірки їхньої достовірності (Т-критерій Стьюдента, критерій χ^2 Пірсона).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

визначено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці (використання історико-філософського досвіду в процесі формування ціннісних професійних орієнтацій у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку; змістове наповнення фахових навчальних дисциплін ціннісно-професійним контентом і забезпечення його супроводу засобами об'єктивного діагностування; оптимізація аудиторної та

позааудиторної навчальної взаємодії учасників освітнього процесу у межах створеного аксіорозвивального середовища);

розроблено й експериментально перевірено модель формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці на основі виокремлених принципів (цілепокладання, єдності ціннісної та професійної спрямованості особистості, творчості й гуманізації) та компонентів (ціннісно-мотиваційний, знаннево-цільовий, емоційний і діяльнісний); на основі традиційних понять автором сформовано дефініції «цінності», «ціннісні орієнтації», «ціннісні професійні орієнтації майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку»;

уточнено загальнонаукові підходи до процесу формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці (аксіологічний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, інтегративний) та визначено передумови їх використання;

удосконалено критерії та показники рівнів сформованості у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці на засадах компетентнісного підходу;

набули подальшого розвитку науково-теоретичні положення про сутність, зміст і структуру професійних ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців обліково-економічного профілю, особливості їхнього утворення у процесі запровадження авторської методики та функціонування концептуальної моделі.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні авторського курсу «Філософсько-історичний контекст розвитку аксіології» та курсу «Кодекс етики професійних бухгалтерів» як доповнення змісту циклу дисциплін «Фінансовий облік», «Економіка підприємства», «Контроль і ревізія»; змісту, форм і методів формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці; розробленні педагогічних умов і моделі сучасної технології фахової підготовки майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку в умовах формування ціннісно-професійних орієнтацій, запропонованої автором діагностичної методики визначення рівня сформованості ціннісних професійних орієнтацій досліджуваного феномену, навчально-методичних рекомендацій для студентів і викладачів. Результати дослідження може бути використано в теоретико-методичному забезпеченні освітнього процесу в коледжах економічного профілю, економічних університетах, закладах післядипломної освіти; під час укладання навчальних планів і програм курсів, підручників та посібників; викладачами закладів освіти й практичними психологами для побудови програм особистісного та професійного розвитку студентів загалом або їхніх компонентів зокрема; у ході проведення семінарів із викладачами кафедр і циклових комісій для ознайомлення зі специфікою формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

Здобуті в дослідженні результати **впроваджено** в освітній процес Рівненського економіко-технологічного коледжу Національного університету водного господарства та природокористування (довідка № 01-10/141/1 від 29.03.2019 р.), Березнівського лісотехнічного коледжу Національного університету водного господарства та природокористування (довідка № 29 від 25.01.2019 р.),

Ладижинського коледжу Вінницького національного аграрного університету (довідка № 97-02 від 02.04.2019 р.), Новоград-Волинського промислово-економічного технікуму (довідка № 81 від 25.01.2019 р.).

Особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві працях полягає в тому, що: у статті «Експериментальна перевірка ефективності формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у процесі фахової підготовки» (у співавторстві з Ю. Пелехом) (2019) авторським є виокремлення компонента ціннісних професійних орієнтацій майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку та критеріїв їхньої сформованості у фаховій підготовці.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження викладено в доповідях і обговорено на науково-практичних конференціях та семінарах: *міжнародних* – «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2017), «Євроінтеграційні процеси в сучасній Україні» (Рівне, 2017), «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2018), «Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності та майбутнього» (Чернігів, 2019); *усеукраїнських* – «Інформаційні технології у професійній діяльності» (Рівне, 2016, 2017), «Молодіжний науковий форум» (Ладижин, 2019); *регіональних* – «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців» (Новоград-Волинський, 2016); «Інноваційно-інформаційні технології у вивченні економічних дисциплін» (Рівне, 2016), «Актуальні проблеми обліку, оподаткування, математичного моделювання та автоматизації фінансово-господарських процесів» (Рівне, 2016, 2017, 2018, 2019), «Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій у підготовці майбутнього фахівця» (Рівне, 2017), «Методологія ефективного пошуку роботи в сучасних реаліях» (Рівне, 2018).

Результати дослідження обговорено та схвалено на засіданнях кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, циклових комісій закладів вищої освіти I–II рівня акредитації, задіяних у педагогічному експерименті (2015–2019 рр.).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи відображено у 13 наукових публікаціях здобувача, серед них: 5 є одноосібними, 7 відображають основні положення дисертації (з них 2 – в зарубіжних виданнях), 2 розкривають апробаційний характер, 4 додатково висвітлюють результати дисертаційної праці (1 навчально-методичний посібник, 1 методичний посібник, 1 методичні рекомендації, 1 методична розробка).

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, висновків, списку використаних джерел (255 найменувань, із них 14 – іноземною мовою), 14 додатків на 64 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 288 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 180 сторінках. Роботу ілюстровано 15 таблицями та 9 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження; проаналізовано загальний стан вивчення наукової проблеми; представлено зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами; визначено її об'єкт і

предмет, мету й основні завдання; схарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну одержаних результатів, їхнє теоретичне та практичне значення для педагогічної науки; висвітлено особистий внесок здобувача; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, структуру й обсяг роботи.

У першому розділі – «Формування професійної підготовки студентів коледжів в умовах розвитку ціннісно-сислової сфери як психолого-педагогічна проблема» – проаналізовано вітчизняну та зарубіжну наукову літературу з проблеми дослідження; розкрито сутність базових понять. У роботі поняття «цінності» потрактовано як *найвищі особистісні здобутки (фізичні, матеріальні, духовні), отримані й утримувані внаслідок реалізації певної ідеал-ідеї*; а «ціннісні орієнтації» – як *окремий рівень установок, пов'язаний зі складною системою уявлень про ієрархію цінностей, що функціонують у межах довколишнього для майбутнього фахівця із бухгалтерського обліку соціуму*.

Формування ціннісно-сислової сфери особистості традиційно покладають на освіту із розробленими в її царині прийомами та методиками виховання гармонійних (в аксіологічному сенсі, зокрема) особистостей. Інтенсифікація й ускладнення соціокультурного розвитку сучасного українського суспільства посилює значення й актуальність професійно-ціннісної підготовки студентів і детермінує потребу провадження останньої на основі аксіологічного підходу. Такий підхід розкриває сутнісно-змістовий аспект професійно-ціннісної підготовки майбутніх фахівців, що полягає у створенні системи цінностей, релевантних завданням їхньої професійної діяльності. Відтак, професійно-ціннісна підготовка майбутніх фахівців обліково-економічного профілю за сучасних умов передбачає вивчення та застосування аксіологічних знань для наповнення освітньо-виховного процесу ціннісним змістом і формування в них стійкої ціннісно-сислової сфери.

Виокремлено низку філософсько-педагогічних принципів, що спроектовані на практичну гуманізацію освітнього процесу, сприяють розбудові стратегії особистісного розвитку студента в ході фахової підготовки, а саме: гуманістичний, культурологічний, етичний, аксіологічний. Зміст аксіологічного принципу освітнього процесу окреслюють такі положення: 1) обов'язковість для практичної діяльності людини ціннісної основи, що корелює із загальнолюдськими цінностями; 2) формування ціннісно-сислової сфери особистості у процесі професійної підготовки охоплює визначення й у вираженні аксіологічних компонентів у природничо-наукових і спеціальних дисциплінах; 3) заохочення цінностей творчості, що дотичні до розвитку ціннісної установки свідомості на творче самоздійснення та самореалізацію, зокрема у професійній сфері.

З'ясовано, що формування ціннісно-сислової сфери уможлиблює широке впровадження у практику професійної школи особистісно орієнтованої освіти як такої, що найбільшою мірою забезпечує реалізацію завдань ціннісно-орієнтованої підготовки. Ефективну ціннісно-орієнтовану підготовку зумовлюють такі педагогічні умови засвоєння цінностей, формування індивідуальних ціннісних орієнтації й актуалізації ціннісно-сислового простору майбутнього фахівця, як: здійснення освітнього процесу з урахуванням емоційної спрямованості особистості студентів, що припускає досягнення емоційного відгуку на поданий ціннісно-орієнтований матеріал; забезпечення ціннісного наповнення змісту освіти

(професійної підготовки) за умови відображення в цьому наповненні тих цінностей, що постають бажаними елементами ціннісно-сислової сфери студента; уміння викладачів, які здійснюють навчально-виховний процес, ретранслювати ціннісний матеріал, що перетворюватиме його на предмет усвідомлення та переживання студентів. Зрештою заклад вищої освіти (у пропонованому контексті – коледж) покликаний створити специфічне середовище із забезпечення передумов усвідомлення студентом власної суб'єктності та відповідного потенціалу щодо участі в соціокультурних процесах.

У другому розділі – «Теоретико-методологічні засади формування у майбутніх спеціалістів з бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці» – розглянуто структуру та компонентний склад ціннісних професійних орієнтацій майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку, формування яких відбувається в ході фахової підготовки, виокремлено критерії та рівні її сформованості, подано структурно-організаційну модель формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці та встановлено організаційно-педагогічні умови її дієвості.

Проведений аналіз та узагальнення теоретичних положень, які висвітлюють зміст і структуру ціннісних професійних орієнтацій майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку, дав змогу сформулювати дефініцію поняття «ціннісні професійні орієнтації майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку» як *найбільш значущі для майбутнього фахівця явища, що визначають зміст, регламентують і спрямовують його професійну діяльність у обліково-економічній сфері, є основою для вибору й опанування професії бухгалтера, його професійного зростання та отримання внаслідок професійної діяльності соціально вагомих результатів*. Таке явище має складну, багаторівневу структуру та системну організацію, а також постає сукупністю взаємозумовлених **компонентів**: *ціннісно-мотиваційного* (позитивне ставлення до професії; вироблення мотивації до сприйняття та засвоєння аксіологічних знань і їхнього перетворення на переконання, професійно-ціннісні орієнтації), *знаннєво-цільового* (система професійних знань, професійно-економічне мислення; наявність у студентів знань про цінності, ціннісних уявлень і поглядів, що допомагають оцінювати життєві та професійні явища й ситуації), *емоційного* (своєрідне переживання знань і ціннісних понять), *діяльнісного* (набуття практичних цінностей-умінь, які відзначаються сформованістю навичок застосування знань-цінностей, переконань, реалізації професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього бухгалтера).

Відповідно до названих компонентів обрано **критерії** оцінювання сформованості у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці, як-от: *мотиваційно-орієнтаційний* (система мотивацій для знаннєвого зростання щодо досягнення певних успіхів у професійній підготовці, прагнення використовувати й аналізувати здобуті теоретичні знання на практиці); *когнітивний* (знання про важливість компетентності бухгалтера в інформаційному суспільстві, оперування знаннями для успішної діяльності, розвиток економічного й облікового мислення); *комунікативний* (знання, уміння, навички та досвід міжособистісного спілкування, необхідний для ефективної, успішної професійної діяльності); *функціональний* (уміння

послугуватися знаннями з обраного фаху на практиці, здатність до адаптації в нових ситуаціях, спроможність до аналізу та прогнозування власних дій, постійне поновлення фахових знань).

Уточнено, що мотиваційно-орієнтаційний критерій відповідає ціннісно-мотиваційному компоненту, когнітивний – знаннєво-цільовому, комунікативний – емоційному, а функціональний – діяльнісному.

На основі означених критеріїв виокремлено три *рівні* сформованості ціннісних професійних орієнтацій майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку у фаховій підготовці: *низький* (епізодичний характер знань як особистісної цінності, відсутність прагнення самовдосконалюватися), *середній* (наявність посередніх уявлень про можливість застосування отриманих знань у професійній діяльності на ґрунті сформованих цінностей «соціалізації»), *високий* (пріоритет ціннісних орієнтацій на рівні «цінностей соціалізації» та «цінностей індивідуалізації», зацікавленість у здобутті обраної професії, стійке бажання досягти професіоналізму на ґрунті самоактуалізації).

З огляду на результати науково-теоретичного аналізу реального стану фахової підготовки майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку у ЗВО I–II рівнів акредитації та власного практичного досвіду зроблено припущення, що формуванню ціннісних професійних орієнтацій у майбутніх бухгалтерів сприятиме створення таких організаційно-педагогічних умов: використання історико-філософського досвіду в процесі формування ціннісних професійних орієнтацій у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку; змістове наповнення фахових навчальних дисциплін ціннісно-професійним контентом і забезпечення його супроводу засобами об'єктивного діагностування; оптимізація аудиторної та позааудиторної навчальної взаємодії учасників освітнього процесу у межах створеного аксіорозвивального середовища.

Вищезазначені організаційно-педагогічні умови реалізовано шляхом наповнення змісту навчальних дисциплін загальноосвітньої підготовки («Історія України», «Громадянська освіта»), фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки («Політична економія», «Основи філософських знань», «Економічна теорія», «Економіка підприємства»), професійної та практичної підготовки («Економічний аналіз», «Контроль і ревізія», «Фінансовий облік»), вибіркового дисциплін («Страхові послуги», «Ціноутворення») специфічним матеріалом, який відіграє роль цілеспрямованого озброєння знаннями й уміннями в контексті аксіопедагогічного навчання, що уможливорює професійне самовдосконалення й інтеріоризацію професійних ціннісних орієнтирів на обліково-економічну діяльність. Для опанування студентами такими дисциплінами розроблено тематику реферативних повідомлень, курсових і науково-дослідницьких робіт у системі МАН України, а також авторський курс «Філософсько-історичний контекст розвитку аксіології» та курс «Кодекс етики професійних бухгалтерів», які охоплювали проведення теоретичних і практичних занять, організацію самостійної роботи, контроль і корекцію результатів. Роботу студентів було спрямовано на засвоєння теоретичних і практичних знань про аксіологію, її витoki, основні поняття (аксіологія, цінності, професійні цінності, професійно-ціннісні орієнтації

тощо). Для виявлення сформованості професійних ціннісних орієнтацій використано обґрунтовані й апробовані на практиці методики їхнього діагностування.

Доведено, що фахова підготовка майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку має відображати поступовий перехід від навчальної діяльності до професійної, що вимагає певним чином організованої оптимізації аудиторної та позааудиторної роботи. У такому контексті рекомендовано розширювати сферу активного професійного спілкування на відтворення предметного й соціального змісту майбутньої професійної діяльності, моделювання ситуацій, властивих економічній діяльності.

У дослідженні розроблено та реалізовано *структурно-організаційну модель* формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці, яка є схематичним зображенням комплексу взаємопов'язаних елементів та етапів освітнього процесу, що спрямовані на формування у майбутніх бухгалтерів ціннісних професійних орієнтацій (рис. 1). Розроблена модель складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків: *цільового* (мета й завдання підготовки майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку), *концептуального* (принципи, наукові підходи, компоненти сформованості), *змістово-операційного* (методи, форми, засоби, технології навчання, організаційно-педагогічні умови), *результативно-оцінювального* (критерії, показники, рівні та результат сформованості ціннісних професійних орієнтацій). Дібрані організаційно-педагогічні умови покладено в основу структурно-організаційної моделі формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

У **третьому розділі** – «Експериментальна перевірка моделі формування у майбутніх спеціалістів з бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці» – обґрунтовано мету, завдання та планування експериментальної роботи, висвітлено її організацію, проаналізовано результати проведеного експерименту.

Аналітичний етап наукового дослідження (2012–2014 рр.) охоплював визначення початкового рівня сформованості ціннісно-сислової сфери, вивчення теорії та практики підготовки майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку; аналіз наукової й методичної літератури, освітніх стандартів, навчальних програм (у частині гуманітарного складника), підручників із «Фінансового обліку», «Економіки підприємства», «Контролю і ревізії», а також світового та вітчизняного досвіду підготовки майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку.

Пошуковий етап (2014–2015 рр.) передбачав удосконалення та корегування науково-методичного забезпечення організації процесу формування ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку, а саме – опрацювання авторського курсу «Філософсько-історичний контекст розвитку аксіології», виявлення педагогічних умов і створення авторської моделі.

Експериментальний етап, відведений для дослідницько-експериментальної перевірки організаційно-педагогічних умов і розробленої структурно-організаційної моделі формування ціннісних професійних орієнтацій майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку, реалізовували впродовж 2015–2019 рр.

Рис. 1. Структурно-організаційна модель формування у майбутніх спеціалістів з бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці

Експериментальна частина полягала в розподілі студентів-учасників експерименту на контрольну й експериментальну групи, а також розробленні засобів діагностування рівня сформованості професійних ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців бухгалтерського обліку на основі впровадження в освітній процес коледжу концептуально виокремлених педагогічних умов і моделі. В основній частині експерименту брала участь 181 особа: в експериментальній групі працювали 87 студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» (спеціалізація «Бухгалтерський облік»), а у контрольній – 94 студенти спеціальності 5.03050901 «Бухгалтерський облік».

У ході експериментальної роботи використовували такі методи: анкетування (за методикою Ш. Шварца, М. Яницького), бесіди; аналіз змісту авторського курсу «Філософсько-історичний контекст розвитку аксіології», курсу «Кодекс етики професійних бухгалтерів», а також програм із навчальних дисциплін «Фінансовий облік», «Економіка підприємства», «Контроль і ревізія»; спостереження й аналіз методики навчання під час відвідування занять; експериментальне навчання.

Для простеження динаміки розвитку ціннісно-мотиваційної сфери майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку контрольних і експериментальних груп, тенденцій у зміні рівня ціннісних орієнтацій і мотивів навчання проводили анкетування, результати якого слугували підґрунтям для визначення рівня ціннісно-сміслової сфери (ціннісних переваг) за методикою Ш. Шварца (табл. 1) та подальшого застосування методики М. Яницького (табл. 2).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз системи цінностей студентів коледжів (Т-критерій Стьюдента)

Цінності	середні бали		t-value	p
	ЕГ (n=87)	КГ (n=94)		
Цінності на рівні нормативних ідеалів				
Безпека	4,91	4,69	3,45	<0,001
Гедонізм	4,81	4,67	-2,65	0,008
Конформність	4,56	4,45	-2,31	0,021
Самостійність	4,39	4,2	3,53	<0,001
Досягнення	4,28	4,16	2,52	0,012
Доброта	4,24	4,09	-7,07	<0,001
Цінності на рівні індивідуальних пріоритетів				
Самостійність	3,16	3,07	-3,01	0,003
Безпека	3,09	2,97	5,22	<0,001
Гедонізм	2,98	2,84	-3,41	<0,001
Конформність	2,81	2,69	3,48	<0,001
Досягнення	2,37	2,29	-2,9	0,004
Доброта	2,31	2,14	-8,06	<0,001

Ціннісні пріоритети фокус-груп

Цінності	ЕГ, КГ (n=181)
Здоров'я	31,2
Сім'я, сімейне благополуччя (родинний затишок)	24,3
Щастя особисте, рідних і близьких	12,1
Престижна робота та пристойна зарплата	10,4
Мир і спокій в державі	9,1
Упевненість у завтрашньому дні	5,1
Успішна кар'єра	3,1
Хороша освіта	2
Створення сім'ї	1,9
Щастя інших	0,8

Унаслідок порівняльного аналізу системи цінностей досліджуваних обох груп спостережено визнання найбільш значущими на обох рівнях таких цінностей, як Безпека, Гедонізм, Самостійність, а також суттєве знецінення та втрату універсальності інших соціально-нормативних ідеалів. Застосування трьохрівневої моделі М. Яницького («цінності адаптації», «цінності соціалізації» та «цінності індивідуалізації») розкриває пріоритет для респондентів «цінностей адаптації», що є підставою для ототожнення із низьким розвитком ціннісних орієнтацій особистості на початку експерименту.

Поглиблене вивчення мотиваційного складника ціннісно-мотиваційного компонента ціннісних професійних орієнтацій авторської моделі передбачало ранжування студентами мотивів у порядку зменшення їхньої ролі для мотивації до навчання як до життєво необхідної цінності виокремлених дисциплін. На основі ранжування виявлено в обох вибірках (і експериментальній, і контрольній) переважання на початку педагогічного експерименту зовнішньої мотивації над внутрішньою, а на його завершення – перерозподіл ціннісно-сислової сфери студентів експериментальної групи в бік збільшення значущості внутрішніх мотивів їхньої навчальної діяльності.

Для визначення статистичної достовірності змін у розподілі між зовнішньою та внутрішньою ціннісно-мотиваційними сферами після проведення експерименту використовували критерій знаків G , призначений для встановлення загального напрямку зсуву досліджуваної ознаки. За результатами порівняння емпіричних і критичних значень критерію G зроблено висновок: статистично гіпотезу про наявність зсуву внутрішньої мотивації у бік збільшення її значення для навчальної діяльності студентів підтверджено лише для експериментальної групи ($G_{\text{емп}} < G_{0,05}$); у контрольній такий зсув не є статистично достовірним ($G_{\text{емп}} > G_{0,05}$) (табл. 3).

З огляду на здобуті результати постало очевидним, що запровадження авторської методики формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці забезпечило підвищення ціннісної мотивації студентів до вивчення виокремлених дисциплін, що у подальшому позитивно вплине на результат дослідження – формування їхніх ціннісних професійних орієнтацій.

**Результати обробки даних педагогічного експерименту за показником
«ціннісна мотивація навчальної діяльності»**

Вибірка	Кількість студентів	0 – зсуви	G критерій	Типовий зсув	n	G _{0,05}	G _{0,01}	Висновок
Експериментальна група	87	15	32	40	72	34	31	G _{емп} < G _{0,05}
Контрольна група	94	24	47	23	70	38	35	G _{емп} > G _{0,05}

Для діагностування рівня підготовки майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку проводили усне опитування, контрольні роботи, застосовували тести, екзаменаційні білети, під час складання яких акцентували на елементах ціннісних професійних орієнтацій, рівнях їхньої сформованості та добирали завдання для оцінювання. Результативність авторської методики було оцінено на основі засвоєння студентами контрольних і експериментальних груп найважливіших видів навчальної діяльності із визначених дисциплін згідно з чинними шкалами їхнього оцінювання.

Аналіз результатів зіставлення двох вибірок (контрольна й експериментальна групи) щодо рівня навчальних досягнень майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку (табл. 4) дав підстави стверджувати, що на етапі завершення експерименту навчальні досягнення студентів експериментальної групи перевищували досягнення студентів контрольної, а саме: із «Фінансового обліку» – на 18,7 %, з «Економіки підприємства» – на 13,6 %, з «Контролю і ревізії» – на 15,4 %.

Таблиця 4

Успішність студентів із дисциплін

Дисципліна	групи (КГ, ЕГ)	Рівень навчальних досягнень					
		низький		середній		високий	
		студентів	у %	студентів	у %	студентів	у %
«Фінансовий облік»	КГ	28	29,8	36	38,3	30	31,9
	ЕГ	16	18,4	27	31,0	44	50,6
«Економіка підприємства»	КГ	22	23,4	34	36,2	38	40,4
	ЕГ	18	20,7	22	25,3	47	54,0
«Контроль і ревізія»	КГ	32	34,0	30	31,9	32	34,0
	ЕГ	20	23,0	24	27,6	43	49,4

За результатами завершального зрізу якості знань відсоток студентів із високим рівнем навчальних досягнень склав у експериментальній групі: із «Фінансового обліку» – 50,6 %, з «Економіки підприємства» – 54,0 %, з «Контролю і

ревізії» – 49,4 %; у контрольній групі: із «Фінансового обліку» – 31,9 %, з «Економіки підприємства» – 40,4 %, з «Контролю і ревізії» – 34,0 %.

Для з'ясування статистичної достовірності відмінності рівнів навчальних досягнень студентів і обґрунтування гіпотез, висунутих для визначення різниці між розподілами студентів у контрольній та експериментальній вибірках, застосовували критерій χ^2 Пірсона, емпіричне значення якого виявилось більшим за критичне.

Аналіз результатів зіставлення двох вибірок щодо рівня сформованості ціннісних орієнтацій майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку за методикою Ш. Шварца на завершальному етапі експерименту представлено в табл. 5.

Таблиця 5

Порівняльний аналіз системи цінностей студентів коледжів (Т-критерій Стьюдента)

Цінності	середні бали		t-value	p
	ЕГ (n=87)	КГ (n=94)		
Цінності на рівні нормативних ідеалів				
Універсалізм	4,82	4,64	3,45	<0,001
Досягнення	4,67	4,56	-2,65	0,008
Самостійність	4,56	4,48	-2,31	0,021
Стимуляція	4,2	4,06	3,53	<0,001
Конформність	4,07	3,98	2,52	0,012
Доброта	3,91	3,7	-7,07	<0,001
Цінності на рівні індивідуальних пріоритетів				
Досягнення	4,05	3,88	-3,01	0,003
Стимуляція	3,62	3,41	5,22	<0,001
Доброта	3,22	3,03	-3,41	<0,001
Універсалізм	3,14	2,95	3,48	<0,001
Безпека	2,2	2,03	-2,9	0,004
Влада	2,14	1,91	-8,06	<0,001

На ґрунті отриманих результатів формувального етапу експерименту доведено дієвість запропонованих організаційно-педагогічних умов і структурно-організаційної моделі формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

ВИСНОВКИ

Одержані в ході виконаного дослідження результати, реалізовані завдання та мета уможливили такі загальні висновки:

1. У представленому науковому доробку проаналізовано низку українських і сучасних зарубіжних джерел із філософської, психологічної та науково-педагогічної літератури. На основі вже розроблених, а відтак відомих у науковому обігу трактувань понять «цінності», «ціннісні орієнтації», «фахова підготовка» запропоновано дефініції останніх, зокрема поняття «цінності» витлумачено як найвищі особистісні здобутки (фізичні, матеріальні, духовні), отримані й утримувані унаслідок реалізації певної ідеал-ідеї; «ціннісні орієнтації» – як окремий рівень

установок, пов'язаний зі складною системою уявлень про ієрархію цінностей, що функціонують у межах довколишнього для майбутнього фахівця із бухгалтерського обліку соціуму; «ціннісні професійні орієнтації майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку» – як найбільш значущі для майбутнього фахівця явища, що визначають зміст, регламентують і спрямовують його професійну діяльність у обліково-економічній сфері, є основою для вибору й опанування професії бухгалтера, його професійного зростання та отримання внаслідок професійної діяльності соціально вагомих результатів; «фахову підготовку» – як процес набуття під час навчання в коледжі необхідної сукупності компетентностей, що окреслені змістом освітньої програми, для успішного функціонування на ринку праці.

Основними підходами до формування у майбутнього фахівця із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій визначено аксіологічний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, інтегративний. Засадничими передумовами сформованості ціннісних професійних орієнтацій у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку названо створення ціннісно-орієнтованого освітньо-виховного середовища коледжу, формування ціннісної мотивації до вивчення фахових дисциплін і прагнення до професійної самореалізації на основі ціннісної самоактуалізації.

2. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено у взаємозв'язку із компонентами структури ціннісних професійних орієнтацій авторської моделі такі концептуально виокремлені педагогічні умови формування ціннісних професійних орієнтацій майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку, як: використання історико-філософського досвіду в процесі формування ціннісних професійних орієнтацій у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку; змістове наповнення фахових навчальних дисциплін ціннісно-професійним контентом і забезпечення його супроводу засобами об'єктивного діагностування; оптимізація аудиторної та позааудиторної навчальної взаємодії учасників освітнього процесу у межах створеного аксіорозвивального середовища.

Для ефективної реалізації організаційно-педагогічних умов розроблено методичну програму, що охоплювала три етапи формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці: 1) діагностичний (I курс) – емпіричне визначення початкового рівня сформованості у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій, проведення вхідних/вихідних і контрольних зрізів для моніторингу динаміки розвитку сформованості ціннісних професійних орієнтацій у студентів випускних курсів за обраними критеріями та аналізу ефективності й адекватності технології реалізації цієї моделі; формування мотивації до майбутньої професійної діяльності, інтерес до самостійного опанування фахових знань, уявлення про власний рівень розвитку вмінь; 2) базовий (II курс) – формування у студентів комплексу цінностей-знань, цінностей-умінь, навичок як засобу й інструменту професійної діяльності; 3) фаховий (II–III курси) – узагальнення здобутих знань на основі об'єднання аксіоблоків дисциплін і формування ключових компетентностей; набуття досвіду практичної діяльності; вироблення ціннісно-сміислової готовності до професійної діяльності.

3. Для визначення ефективності рівня сформованості у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці виокремлено такі компоненти, як: ціннісно-мотиваційний (позитивне ставлення до професії; вироблення мотивації до сприйняття та засвоєння аксіологічних знань і їхнього перетворення на переконання, професійно-ціннісні орієнтації), знаннево-цільовий (система професійних знань, професійно-економічне мислення; наявність у студентів знань про цінності, ціннісних уявлень і поглядів, що допомагають оцінювати життєві та професійні явища й ситуації), емоційний (своєрідне переживання знань і ціннісних понять), діяльнісний (набуття практичних цінностей-умінь, які відзначаються сформованістю навичок застосування знань-цінностей, переконань, реалізації професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього бухгалтера).

Конкретизовано критерії, як-от: мотиваційно-орієнтаційний, когнітивний, комунікативний, функціональний, і наголошено на відповідності мотиваційно-орієнтаційного критерію ціннісно-мотиваційному компоненту, когнітивного – знаннево-цільовому, комунікативного – емоційному, а функціонального – діяльнісному. Встановлено показники та визначено рівні (низький, середній, високий) сформованості ціннісних професійних орієнтацій майбутнього спеціаліста із бухгалтерського обліку.

4. Унаслідок використання методу моделювання, який у роботі потрактовано як метод теоретичного й емпіричного пізнання дидактичних об'єктів і систем, що передбачає відтворення базових специфічних характеристик досліджуваного предмета чи процесу на схематично спрощеному об'єкті, розроблено й експериментально перевірено модель формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці на ґрунті низки педагогічних умов.

Розроблена модель складається із чотирьох взаємопов'язаних блоків (цільового, концептуального, змістово-операційного, результативно-оцінювального), базисом яких постають обґрунтовані організаційно-педагогічні умови.

Шляхом експериментальної перевірки авторської моделі та виокремлених у процесі дослідження педагогічних умов доведено підвищення рівня ціннісних професійних орієнтацій майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку у фаховій підготовці завдяки застосуванню правильно обраної дослідницької стратегії та впровадженню авторської методики. На основі отриманих статистично значущих результатів підтверджено висунуту в дослідженні гіпотезу.

Перспективність дослідження полягає у можливості залучення його результатів у практику функціонування коледжів для посилення ефективності організації освітнього процесу, а також набуття майбутніми спеціалістами із бухгалтерського обліку компетентностей, визначених освітньою програмою підготовки молодших бакалаврів за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», що сприятиме знаходженню ними першого місця працевлаштування на сучасному глобалізованому ринку праці.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дослідження

1. Дем'янюк В. В. Професійно-ціннісна підготовка майбутніх фахівців у контексті модернізації вищої освіти в Україні. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 3. С. 36–39.

2. Дем'янюк В. В. Роль ціннісно-сислової сфери у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Директор школи, ліцею, гімназії – Спеціальний тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. № 6. Кн. 2. Том I (80). Київ: Гнозис, 2018. С. 65–72.

3. Дем'янюк В. В. Професійно-ціннісна підготовка як практичний засіб формування ціннісно-сислової сфери майбутніх фахівців. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Педагогічні науки: зб. наук. праць / гол. ред. Черевко О. В. Черкаси: ЧНУ, 2018. Вип.14. С. 23–27.

4. Дем'янюк В. В. Особливості формування професійно-ціннісних орієнтацій молодших спеціалістів із бухгалтерського обліку. *Директор школи, ліцею, гімназії – Спеціальний тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. № 6. Кн. 2. Том IV (82). Київ: Гнозис, 2018. С. 210–218.

5. Дем'янюк В. В. Формування ціннісних орієнтацій у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку у процесі науково-дослідної роботи. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Педагогічні науки: зб. наук. праць / гол. ред. Дятлов В. О. Чернігів: НУЧК, 2019. Вип.1(157). С. 40–43.

6. Demianuk V. The phenomenon of value-sensory realm of personalities and its place in the axiological discourse of contemporary education. *Journal of Education, Health and Sport*. Bydgoszcz, 2016. NR 6(13). P. 260–274.

7. Demianuk V., Pelekh Y. Experimental verification of the development of college students' value professional orientation. *Journal of Education, Health and Sport*. Bydgoszcz, 2019. NR 9(1). P. 495–518.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Дем'янюк В. В. Особливості ціннісно-орієнтованої підготовки студентів коледжу в умовах європейської інтеграції освіти. *Формування професійної компетентності майбутніх фахівців: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції* (м. Новоград-Волинський, 17–18 березня 2016). URL: <http://www.nvpet.novograd.info/>

9. Дем'янюк В. В. Перспективи розвитку дистанційної економічної освіти. *Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції* (м. Чернігів, 17 грудня 2017). URL: <http://ikt-cn.org/index.php/internet-konfeentsiya/itnp-2017>

Опубліковані праці, які додатково відображають результати дослідження

10. Дем'янюк В. В. Моніторинг сучасного заняття: методичний посібник. Рівне: РЕТК НУВГП, 2017. 16 с.

11. Дем'янюк В. В. Методичні рекомендації по складанню програм практики студентів Рівненського економіко-технологічного коледжу НУВГП: методичні рекомендації. Рівне: РЕТК НУВГП, 2018. 18 с.

12. Дем'янюк В. В. Методична розробка показового заняття з дисципліни «Охорона праці» для студентів спеціальності 5.03050901 «Бухгалтерський облік», 071 «Облік і оподаткування» на тему «Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці»: методична розробка. Рівне: НУВГП, 2018. 14 с.

13. Дем'янюк В. В. Особливості роботи викладачів коледжів з обдарованими студентами в системі МАН: досвід і перспективи: навчально-методичний посібник. Рівне: РОІППО, 2018. 98 с.

АНОТАЦІЇ

Дем'янюк В. В. Формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, 2019.

Дисертацію присвячено вивченню питань удосконалення фахової підготовки майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку в коледжах економічного спрямування. Особливу увагу приділено формуванню у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій. Виокремлено структурні компоненти ціннісних професійних орієнтацій: ціннісно-мотиваційний, знаннево-цільовий, емоційний, діяльнісний. Визначено й удосконалено критерії сформованості ціннісних професійних орієнтацій (мотиваційно-орієнтаційний, когнітивний, комунікативний, функціональний) та рівні їхньої сформованості (низький, середній, високий). Визначено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці: використання історико-філософського досвіду в процесі формування ціннісних професійних орієнтацій у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку; змістове наповнення фахових навчальних дисциплін ціннісно-професійним контентом і забезпечення його супроводу засобами об'єктивного діагностування; оптимізація аудиторної та позааудиторної навчальної взаємодії учасників освітнього процесу. Розроблено структурно-організаційну модель формування у майбутніх спеціалістів із бухгалтерського обліку ціннісних професійних орієнтацій у фаховій підготовці.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, фахова підготовка, майбутні спеціалісти з бухгалтерського обліку, коледж, формування ціннісних професійних орієнтацій, компоненти, критерії, рівні, організаційно-педагогічні умови, структурно-організаційна модель.

Демьянюк В. В. Формирование у будущих специалистов по бухгалтерскому учету ценностных профессиональных ориентаций в профессиональной подготовке. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Ровенский государственный гуманитарный университет, Ривне, 2019.

Диссертация посвящена изучению вопросов совершенствования профессиональной подготовки будущих специалистов по бухгалтерскому учету в колледжах экономического направления. Особое внимание уделено формированию у будущих специалистов по бухгалтерскому учету ценностных профессиональных ориентаций. Выделены структурные компоненты ценностных профессиональных ориентаций: ценностно-мотивационный, знаниево-целевой, эмоциональный, деятельностный. Определены и усовершенствованы критерии сформированности ценностных профессиональных ориентаций (мотивационно-ориентационный, когнитивный, коммуникативный, функциональный) и уровни их сформированности (низкий, средний, высокий). Определены и теоретически обоснованы организационно-педагогические условия формирования у будущих специалистов по бухгалтерскому учету ценностных профессиональных ориентаций в профессиональной подготовке: использования историко-философского опыта в процессе формирования ценностных профессиональных ориентаций у будущих специалистов по бухгалтерскому учету; содержательное наполнение профессиональных учебных дисциплин ценностно-профессиональным контентом и обеспечение его сопровождения средствами объективной диагностики; оптимизация аудиторного и внеаудиторного учебного взаимодействия участников образовательного процесса. Разработана структурно-организационная модель формирования у будущих специалистов по бухгалтерскому учету ценностных профессиональных ориентаций в профессиональной подготовке.

Ключевые слова: ценностные ориентации, профессиональная подготовка, будущие специалисты по бухгалтерскому учету, колледж, формирование ценностных профессиональных ориентаций, компоненты, критерии, уровни, организационно-педагогические условия, структурно-организационная модель.

Demianiuk V. V. Formation of valuable professional orientations of future accounting specialists in their professional training. – Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – theory and Methods of Professional Education. – Rivne State University of Humanities, Rivne, 2019.

The dissertation is devoted to the study of issues of improvement of professional training of future specialists in accounting in the colleges of economic direction. The formation of value professional orientation of future accounting specialists is being considered as one of the criteria for the effectiveness of achieving the general purpose of their professional training.

The definition of the concept "value professional orientations of future accounting specialists" is formulated, as the most significant phenomenon for the future specialist, which define the content, regulate and direct his professional activity in accounting and economic fields, is the basis for choosing and mastering his profession, obtaining as a result of professional activity socially significant achievements.

The identified phenomenon has a complex multi-level structure and system organization and acts as a set of interaction and interpenetration components: value-motivational (positive attitude to the profession; the formation of students' motivation to perceive and assimilate axiological knowledge and their transformation into their beliefs) ;

knowledgeable target (system of professional knowledge, professional and economic intellection; students` knowledge of existing values, views that help to estimate vital and professional phenomena and situations); emotional (implies a kind of vital experience of knowledge and value concepts); active (focused on the formation of practical values-skills, which are characterized by the formation of skills to use knowledge-values, beliefs, the implementation of professional value orientations of the future accountant).

In accordance to the selected components, the criteria which the formation of value professional orientations of future accounting specialists were evaluated by, are motivational-orientation, cognitive, communicative, functional.

It should be noted that the motivational-orientation criterion corresponds to the value-motivational component, the cognitive one is to the knowledge-target component, the communicative one is to the emotional component, and the functional component is to the activity one. Basing on the analysis of the pedagogical literature, we have identified three levels of formation of valuable professional orientations of future accounting specialists in their professional training: low, medium, high.

According to the purpose of the research, organizational and pedagogical conditions, which influence the formation of future professional specialists in accounting professional orientations the most effectively, were selected. They are using of historical and philosophical experience in the process of formation of professional orientations in future accounting specialists; substantive filling of professional subjects with value-professional content and providing of its support by means of objective diagnostics; optimization of curricular and extracurricular educational interaction of participants in the educational process.

The tasks of the investigation were carried out by developing and implementing a structural and organizational model of formation in future specialists of accounting professional value orientations in professional training, which is a schematic representation of a set of interrelated elements and stages of the educational process aimed at the formation value orientation of future accountants .The developed model consists of four interconnected blocks: target (purpose and task of preparation of future accounting specialists), conceptual (principles, scientific approaches, components of formation), content operational (methods, forms, means, technologies of training, organizational and pedagogical conditions), productive evaluative (criteria, indicators, levels and result of the formation of valuable professional orientations). The substantiated organizational and pedagogical conditions are the basis of the structural and model of formation of value professional orientations of future specialists of accounting in their professional training. The difference between the proposed structural and organizational model is that the process of formation of professional value orientations of future specialists of accounting in their professional training is considered in the context of the specificity of the purpose, when the result of learning is not mastering the system of professional knowledge and skills, but complex activities that are recognized by the future accountant as one of the most important life values.

Key words: value orientations, professional training, future specialists of accounting, college, formation of value professional orientations, components, criteria, levels, organizational and pedagogical conditions, structural and organizational model.

Підписано до друку 04.10.2019 р.
Формат 60x90/16 Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman Ум. друк арк. 0,9 Обл. вид. арк. 0,9
Тираж 100. Зам. № 405

Друк ФОП Рожков М.М.
Свідоцтво держреєстру: В01 № 2923801315
33023, м. Рівне, вул. Костромська 1/135.